

Prof. dr. Josef Opatrný
Středisko ibero-amerických studií
FF UK

Posudek vedoucího diplomové práce

Kristýna Omastová, *Tepito y su transformación desde 1960 hasta el presente. Formas presentes de la cultura de la pobreza*, str. 83 rkp.

Předložená práce je projevem dlouhodobého a hlubokého zájmu autorky o Mexiko, s nímž už ke studiu na Středisko ibero-amerických studií přicházela. Nezajímala se ovšem jako většina nových studentů o předkolumbovské kultury či problém udržitelnosti kultury dědiců předkolumbovských civilizací v moderním mexickém státě, ale naopak o podobu kultury, nemalého segmentu, mestického, indiánského i kreolského sociálně marginalizovaného, mexické společnosti. Tuto kulturu se snaží sledovat s využitím teorie kultury chudoby, jíž formuloval v šedesátých letech minulého století americký antropolog Oscar Lewis právě na základě studia problematiky specifických komunit Portorikánců a Mexičanů na pokraji společnosti zanedbaných částí velkoměst. Třebaže část odborné veřejnosti zaujala už při první prezentaci Lewisových názorů k teorii značně kritické až značně kritické stanovisko, svědčí nové vlny zájmu o Lewisovu teorii přinejmenším o její inspirativní roli při sledování dynamiky vývoje v okrajových částech městských pospolitostí v Latinské Americe. Zájem diplomantky o Mexiko tedy předurčil téma diplomové práce, studovat společnost a její proměnu v jedné ze čtvrtí hlavního mexického města - Tepitu, proslulého špatnou pověstí, v níž prováděl svůj výzkum před více než půlstoletím sám Lewis.

Potom, co se úvodní části textu Omastová kriticky zamyslela nad konceptem kultury chudoby, sleduje ve čtyřech kapitolách a jednom historickém exkurzu proměnu čtvrti a života jeho obyvatel v posledních více než padesáti letech. Vychází jak z úředních dokumentů, tak vlastního výzkumu přímo v Tepitu, přičemž uvádí výsledky svého pozorování do kontextu vývoje celé mexické společnosti. Konstatuje přitom ve shodě se skutečností neobyčejně rychlou proměnu Mexika v sociální, kulturní i ekonomické oblasti, kteréžto změny se projevují i v Tepitu. Masivní posuny v ekonomické sféře země mají podle Omastové paralelu v ekonomice Tepita, kde extrémní chudoba minulého období ustoupila růstu, který je však v tomto případě nesen převážně, ne-li výlučně ilegálními aktivitami. Tato skutečnost ovšem na druhé straně dále marginalizuje velkou většinu obyvatel čtvrti, kde nezákonná činnost spojená s prodejem kradeného zboží negativně ovlivňuje statistiky přestupků, trestných činů i zločinů. Dalším faktorem, který v tomto ohledu ještě zhoršuje situaci je masový nástup drog jak v podobě obchodní komodity, tak produktu určeného k místní spotřebě. Klany ovládající obchod s drogami se pak fakticky zmocnily i kontroly celé komunity, jejíž separace od místního politického života tak dostala pouze novou dimenzi, možná horší než stav registrovaný před desetiletími Lewisem.

Studentka projevila mimořádnou znalost prostředí, které bylo předmětem jejího výzkumu. Snažila se je popsat s ohledem na jeho proměny od počátku šedesátých let, kdy nejen Tepito, ale celé Mexiko vstoupilo do období radikální proměny. Došla k závěru, který přinejmenším v jednom rozměru potvrzuje základní tézi Lewisovy teorie na té nejbanálnější úrovni, kultura chudoby je pro její nositele trvalou zátěží s minimální perspektivou změny. Zároveň ovšem dává v jistém smyslu za pravdu i Lewisovým oponentům, kteří mu vytýkali státnost a nehistoričnost už od okamžiku publikace Lewisových závěrů. Jakmile je totiž, a v tom je Omastové pohled na Tepito zajímavý a přínosný, komunita sledována v pohybu v delší

časové dimenzi, je Lewisova teorie méně přesvědčivá, což Omastová sice svými závěry ukazuje, aniž by na tuto skutečnost výslovně upozorňovala a nějak ji komentovala. Tím se také dostávám k několika kritickým poznámkám.

Omastová dokončovala práci na poslední chvíli a po pročtení konečné varianty se obávám, že se neměla čas k důkladné revizi odevzdaného textu. Nepochybně by při ní zjistila, že v první část práce věnované Lewisově konceptu kultury chudoby chybí pasáž odkazující na názory četných Lewisových kritiků. Dále by bylo možné rozšířit i některé části textu, v nichž autorka zmiňuje širší kontext problematiky, zařazuje sice nedávnou historii i současnost Tepita do širšího rámce, který však zůstává v této podobě spíše jen hrubým nástinem problematiky. Další pochybnost vzbuzují některé citace, kde postrádám stránkové údaje (srov. např. pozn. 20 na str. 12), jsem si sice jist, že to byl skutečně spěch, který je příčinou tohoto stavu, jinde jsou totiž citace v pořádku a při kontrole se projeví jako plně věrohodné, nedostatek tu ovšem zůstává nedostatkem

Na druhé straně však neprojevila diplomantka během práce na textu jen už inzerovaný zájem a dosud v tomto posudku nezmíněnou nespornou inteligenci či schopnost samostatné práce a promyšlené interpretace získaného materiálu. Na rozdíl od velké většiny studentů, kteří pracovali na jiných tématech, jí pro návštěvy Tepita nemohla navíc chybět ani nemalá míra odvahy (či se jí naopak možná nedostává v dostatečné míře pudu sebezáchovy). Práci samozřejmě doporučuji k obhajobě a navrhuji hodnotit vzhledem k výhradám uvedeným výše jako velmi dobrou.

V Praze, 30. srpna 2017.

Prof. dr. Josef Opatrný